

Н. І. Зражевська,
д-р наук із соц. комунік.

УДК 007: 304: 001

Підходи до аналізу енігматичних медіатекстів

У статті розглянуто енігматичний дискурс медіатекстів. Автор стверджує, що сучасну людину парадоксальним чином залучено до міфологічного середовища, до енігматичного дискурсу, що найповніше представлений у медіатекстах. Панування та популярність енігматичних наративів пов'язані з підсвідомим світовідчуттям людини постмодерну.

Проблема полягає в тому, що кількість енігматичних медіатекстів дедалі зростає, але здатність аудиторії розпізнавати їх вірогідність та фільтрувати неправдиві меседжі поступово знижується. У статті окреслені основні підходи до аналізу енігматичних медіатекстів з метою пояснення ключових механізмів їх функціонування і принципів побудови. У дослідженні енігматичних наративів зроблено акцент на власне наративному аналізі через типи оповідей, а також на структурно-функціональному підході.

Ключові слова: енігматичний наратив, код загадки, медіатекст, гіперінтерпретація, міф.

Вступ. На тлі науково-технічного прогресу ХХІ ст. й розвитку конвергентних технологій сучасна людина парадоксальним чином залучена до міфологічного середовища, до енігматичного дискурсу, що найповніше представлений у медіатекстах. Постмодерн як духовний стан суспільства поряд із раціональним досвідом як рівноправний розглядає досвід інтуїтивний, трансцендентний, метафізичний. Проблема полягає в тому, що кількість енігматичних медіатекстів дедалі зростає, але здатність аудиторії розпізнавати їх вірогідність та фільтрувати неправдиві меседжі поступово знижується. Отже, завданням цієї статті є окреслення основних підходів до аналізу енігматичних медіатекстів з метою пояснення ключових механізмів їх функціонування та принципів побудови. Проблематика зазначеної теми була так чи інак згадана чи окреслена в працях Р. Барта [1], В. Проппа [2], Ж. Бодріяра [3]. Сучасні науковці, такі як Г. Почепцов [4–8], М. Бутиріна [9], А. Тарабанов [10], Є. Денисова [11], І. Троцук [12], зробили важливий внесок у дослідження енігматичних медіатекстів. Зокрема, Г. Почепцов розглядає ці тексти в контексті операцій впливу, А. Тарабанов вважає їх міфологічним інструментом конструювання повсякдення, М. Бутиріна – як засіб досягнення некритичного ставлення до певної пропозиції, Є. Денисова та І. Троцук тлумачать їх з точки зору наративних конструкцій.

Як вважає Р. Барт, будь-який текст має п'ять кодів, які організують його семіотичний простір. Учений називає кодами асоціативні поля, надтекстову організацію значень, які нав'язують уявлення щодо певної структури. Коди – це певні типи вже баченого (читати, чути, робити), що своєю семантикою відсилають до зразків

цього «вже». 1. **Акціональний код** утворює дії та їх послідовності. У цьому коді описуються основні події, вчинки (власні та інших людей), взагалі будь-які зміни, що відбуваються в часі та просторі. Тематично елементи акціонального коду групуються в епізоди, які можна назвати Зустріч, Розмова, Сварка, Втрата тощо. 2. **Семний код** (сема-одиниця значення, плану змісту) утворений численними асоціативними значеннями слів і висловів – як індивідуальними, так і такими, що належать до соціальної групи (соціолектні). У семному коді втілені конотації, безліч значень прихованих смислів, які можуть матися на увазі в ході оповіді. Семним кодом може бути Несправедливість чи Образа, Порожнеча, Смуток. 3. У **символічному коді** відображається система опозицій, властива будь-якому культурному простору. У ньому є великий простір антитези освіти, що охоплює два протилежні боки (А/В). Поява одного з них заздалегідь передбачає, що рано чи пізно неминуче з'явиться другий (Добро/Зло, Прекрасне/Потворне тощо). 4. **Герменевтичний код**, або **енігматичний**, – це код Загадки, котрий певним чином її формулює, а потім допомагає розгадати. Ця загадка і є проблемою, закодованою в тексті. 5. **Культурний**, або **код референції**, відображає певну суму знань, вироблених суспільством, – правил, думок, настанов, звичаїв тощо. У цьому коді є різноманітні підрозділи – він може бути хронологічним, соціальним, науковим, політичним, географічним. Цей код відсилає до окремих історичних періодів чи галузей знань, мистецтва, літературних традицій [1].

Дослідник В. Пропп встановив тридцять одну функцію чарівної казки, яка працює на рівні всіх можливих сюжетів і в енігматичних текс-

тах особливо, наприклад: Герой, який долає Лиходія, а той перешкоджає або конкурує з Героєм; Донор, який дає чарівний талісман, щоби допомогти Героєві; Помічник, котрий допомагає Героєві у пошуках Героїні, що виступає як нагорода.

Методи дослідження. Методологічно доцільним, на нашу думку, є виокремлення тих основних методів, які найповніше розкривають змістово-формальні аспекти енігматичних наративів: це акцентуація на критичних, структурних і функціональних підходах. У дослідженні ми використовуємо такий основний інструментарій, як критичний аналіз медіанаративів (Г. Почепцов, М. Буритіна, А. Тарабанов); наративну теорію Р. Барта, В. Проппа. Але, крім зазначених, надзвичайно цікавими могли б бути семіотичний аналіз, дискурс-аналіз та аналіз повсякденних практик, які ми опускаємо заради більшої уваги до структурно-функціонального підходу. Цей підхід пов'язуємо передовсім з ученням В. Проппа, який ввів поняття «функції» як одиницю оповіді. Структуралісти (Ж. Женнет, Цв. Тодоров, Ю. Крістева) надавали великого значення функціям у теорії оповіді, намагаючись пояснити ними процеси змістоутворення.

Результати й обговорення. Сучасна медіакультура активно експлуатує енігматичні тексти, загадкові історії, містичні події. Найчастіше в таких медіатекстах відбувається начебто розкриття таємниці, покликане перевернути всі наші уявлення про певні речі: тема НЛО, прибульців, снігової людини, лохнеського чудовиська, таємниць масонів, світового заклоту тощо. Велика кількість художньої літератури, фільмів, документальних кінострічок, статей у пресі, цілі сайти в інтернеті присвячені енігматичним історіям. На енігматичному сюжеті вибудовуються детективні історії, історичні романи. Наприклад, енігматичний код лежить в основі багатьох романів У. Еко «Ім'я троянди», «Маятник Фуко», Г. Гессе «Гра і бісер», Д. Браун «Код Да Вінчі», художніх фільмів «Братство вовка», «Теорія змови», «Час», документальних фільмів «Містична планета», «Таємниця виникнення людини», «Піраміди і те, що від нас приховують» тощо, великої кількості статей у пресі про телепортацію, телекінез, дітей індиго...

Психологи вважають, що велика кількість людей мають енігматичну схильність і, як наслідок, енігматичні наративи трансформують у свій повсякденний досвід і поведінку, у спосіб життя.

Як зазначено в психологічному словнику, енігматична схильність – виражена емоційна залежність, потреба в переживаннях, пов'язаних з наявністю якихось таємниць, схильність до розкриття таємниць, а також накладення

ореолу таємничості на різні речі. Енігматичні схильності спостерігаються зазвичай в інтелектуально активних людей, для яких енігма – своєрідна інтелектуальна гра, мета їхньої діяльності (здаємо романи У. Еко «Ім'я троянди», «Маятник Фуко»), де таємні сили так і не розкриті остаточно, їхній сакральний зміст залишається не розкодованим. Зокрема, в «Маятнику Фуко» група інтелектуалів хоче створити таємну організацію, покликану рухати світову історію, але наприкінці їх чекає розчарування і смерть.

У мас-медіа енігма часто є засобом **гіперінтерпретативного** спілкування, захоплення ініціативи. Різноманітні когнітивні розлади теж можуть провокувати енігматичні схильності: деякі люди захоплюються спиритизмом, ворожінням, екзерсизмом...

Енігматичність – компонент іміджу людини, що характеризує її як особу загадкову, оповиту якимось таємницями. Зазвичай енігматизм використовується для підвищення свого статусу, маніпулювання думками тощо. Вдалим образ енігматика можна спостерігати в романі Ф. М. Достоєвського «Біси» (Петро Верховинський).

Енігматичні наративи мають тісний зв'язок з **міфами**. Як зазначає М. Бутиріна, «У царині прикладних комунікацій архетипи та міфи – це інструмент досягнення некритичного ставлення до певної пропозиції» [9, с. 137]. Тобто приєднання до міфу зумовлює автоматизм реакцій відповідно до логіки прецедентного сюжету.

Енігматичні історії – це **міфологізована фабула**, на яку накладений сюжет-наратив, що реанімує міф в іншому контексті. Той самий міф про кінець світу в ХХ ст. великою мірою пов'язаний із тим, що вичерпано енергію та пошкоджено комунікаційні зв'язки (від'єднання електричного струму, збій комп'ютерів тощо).

На думку Р. Барта, міф має імперативний, збуджувальний характер, він звертається «безпосередньо до мене» [1, с. 90]. Це робить енігматичні наративи експансивними щодо повсякденного життя, вони входять у свідомість через реалізацію життєвих практик (закупівлю сірників, солі, борошна, зброї тощо).

Отже, енігматичний код – це та проблема, котра стає осердям тексту. Якщо розглядати з онтологічної точки зору проблему існування людини, то вона живе в контексті енігми смерті. На наше переконання, будь-який енігматичний текст має явний або прихований контекст смерті.

Енігматичні тексти побудовані на давній забутій пам'яті людини. **Містика** використовує прості закони. З буденної точки зору всі містичні явища принципово парадоксальні та позбавлені логіки. Але грамотна містика має в основі **жорсткі канони**, які в принципі часто приховані

від глядача. В енігматичних текстах неодмінно є, крім самої загадки і містичних мотивів, сенсація, свідчення, експерти, знайдені або сфальшовані артефакти тощо. Способи подавання матеріалу завжди мають драматично вибудовану фабулу, схожу на новелістичний принцип несподіваних висновків, негаданих результатів, кінця або версії, що суперечить пересічним уявленням. Жанр містики побудований на давній забутій пам'яті людини, на архетипах. Але й сьогодні у квартирах перед телевізором людина ще чекає містичних явищ, якихось чудес. Ще Юнг писав про цей психологічний феномен як про несвідому колективну пам'ять. Жанр містики використовує прості закони. З буденної точки зору всі містичні явища принципово парадоксальні й позбавлені логіки. Але це ілюзія. Закони енігматичних наративів можуть бути приховані від глядача, проте вони існують. Наприклад, ми не дивуємося магії чисел 3 і 12.

Енігматичні наративи, як правило, конкретизують певне явище. Таким чином з'являються барабашка, конкретний вірус, конкретне Лохнеське чудовисько. Це може бути, наприклад, явище природи. Зробивши з «містики» персонажа, медіаповідомлення конкретизують його риси. Наратор використовує зовнішню атрибутику: таємниця розкривається, коли настає ніч, коли зникає світло, коли людина залишається сама. Глядачі втягуються в процес розкодування і починають розуміти, що від них приховане та яким чином можна шукати відгадку. Є правило, відповідно до якого енігматичне явище має бути пов'язане з персоною (відомим ученим, письменником, журналістом, пророком, святим, генієм, фараоном тощо). В енігматичних наративах повинен бути антураж і характер, інакше деталі не спрацюють. У «Секретних матеріалах» нам швидко пояснюють, з якою проблемою ми маємо справу. Але й тут зовнішнє оформлення містики: природа, музика з'являються там, де це виправдано/дозволено правилами гри.

Виробилося кілька підходів до аналізу енігматичних текстів у контексті медіакультури: критичний, де основний акцент робиться на владних тенденціях; структурний, де задіяні механізми функціонального підходу, та власне наративний, що спирається на типи оповідей у медіатексті.

У принципі енігматичні наративи можна поділити на три категорії: 1. **Природа.** Нез'ясовне або надприродне існує споконвічно і пробуджується до початку нашого сюжету. 2. **Релігія.** Диявольські сили, проти яких повстає хтось віруючий, екзерсист. 3. **Наука.** Часто має псевдонаукове пояснення.

Енігматичні наративи слід відрізнити від фентезі і казок. Тут мовиться не про снігову

людину, Бермудський трикутник чи прибульців, а розгортається історія пошуків розгадки прихованої таємниці, яка, ймовірно, має реалістичні припущення.

Енігматичні наративи треба розглядати в поєднанні сенсу з нонсенсом, парадоксом, фантазмом, що володіють власною особливою логікою (Ж. Дельоз). Несвідоме репрезентує себе переважно через уявну нісенітницю, має свою власну логіку, що відрізняється від раціональної логіки свідомості. Звідси сенс образів в особливих станах свідомості – завжди подвійний, що виключає наявність «здорового глузду» з його причинно-наслідкового логікою. Особлива логіка подій в енігматичному тексті – це **логіка парадоксів**. Енігматичний код контролює те, що аудиторія бачить і не знає. Він встановлює підказки про те, що має відбутися. Енігматичні коди дуже поширені в рекламі. Коли «читачі» впізнають ці коди, вони отримують «задоволення від тексту». Інакше кажучи, чим більше виробники текстів наближають аудиторію до впізнавання (наближаючи їх до кодів з власного життя), тим більше задоволення від тексту отримує аудиторія. Вона реагує на «героїв» оповіді надто сильно, коли вони передбачувані. Структура енігматичних наративів схожа зі структурою чарівної казки, що описав В. Пропп [2]. Наприклад, у «Секретних матеріалах» ми можемо чітко простежити цю структуру, де ті чи ті події виникають або з'являються тільки там, де це виправдано/дозволено правилами гри. Як зазначає Є. Денисова: «Основними ознаками енігматичного тексту є питально-відповідна структура, комунікативна спрямованість, відсутність автора, інформаційна самодостатність і змістовна завершеність» [11].

Енігматичні наративи можна поділити на «чоловічі» та «жіночі» розповіді. «Чоловічі» розповіді: чітка, лінійна, передбачувана стратегія, прагнення до налагодження порядку. Жіночі розповіді: відкриті, нелінійні, непередбачувані. Крім цього структуру енігматичного тексту можна представити таким чином: а) енігматори (кодують смисли); б) енігмати (закодовані об'єкти дійсності); в) відгадки – ті, що є частиною енігматичного тексту; г) відносини між енігматом і енігматором [11].

Енігматичні медіатексти в сучасній медіакультурі представлені здебільшого завдяки візуальним засобам ТБ та інтернету. Візуалізація та кліповість, фрагментарність енігматичних медіатекстів робить їх «жіночими розповідями», спрямованими швидше не на раціональне, а на чуттєве сприйняття. Героєм (енігматором) таких текстів залишається сам глядач, покликаний разом з іншими нараторами дізнатися таємниці, стати учасником пошуків істини, долучитися до сакрального знання.

Завдання енігматичних наративів – викликати емоції, зацікавлення, дізнатися, чи буде розгадано таємницю. Наприклад, передачі «Таємниці світу з Ганною Чапман» на «РЕН ТВ» присвячені загадковим явищам сучасності. Невипадково, що ведучою програми стала таємнича жінка, пов'язана з російською розвідкою.

Уже в перших фільмах спостерігаємо всі ознаки жанру енігматичного медіатексту. *Частина 1* (ефір 21.01.11): у дагестанського хлопчика на тілі проступає арабська в'язь, в абхазького іконописця Торніке з'являються кров'яні рани, схожі на стигмати. *Частина 2* (ефір 28.01.11): мешканка Сергієвого Посада стверджує, що її 4-річний малюк самозапалився, коли вона розмовляла по телефону. З опіками 50 % тіла дитину доправили до лікарні. *Частина 3* (ефір 04.02.2011): не кожне чудо Церква дозволяє визнавати чудом. І насправді в дев'яноста дев'яти випадках зі ста те, що намагаються видати за чудо, – шахрайство.

Як і властиво енігматичним медіатекстам, в основу сюжету покладено сенсацію: наприклад, із першого фільму дізнаємося, що на тілі малюка з'явилися написи арабською мовою. Фільм починається з тривожної музики, потім чути плач дитини, і енігматор характерним голосом окреслює код загадки: хто і навіть робить позначки на тілі дитини, чому батьки ховають дитину від людей, чи можна пояснити це чудо, чому вчені не дають відповіді тощо. Аудиторію готують до розшифрування явища, непомітно пропонуючи підказки, наближаючи до кодів, а глядач починає висувати свої версії.

Ми звернули увагу на те, що в цьому сюжеті є такі основні елементи, як:

- *енігматори* (головні наратори) – їх два: ведуча Г. Чапман та голос за кадром;
- *наратори-свідки*, які коментують явище: мати, подруга, бабуся, лікар у пологовому будинку;
- *наратори-експерти*: імам, історик, дільничний педіатр, професор кафедри дерматології, ілюзіоніст, представник ради муфтіїв, журналісти, навіть депутат і уфолог;
- *енігмати* – написи з Корану на тілі дитини і матері, стигмати в паралельному сюжеті;
- *відгадки*: наслідки хвороби шкіри дермографізму у хворого, психічне захворювання «синдром Мюнхаузена», подразники – гідроксид натрію, карбонова кислота, сухий лід, тату-салон, хна.

Сюжет фільму побудований як «жіноча» розповідь (нелінійна, відкрита).

В енігматичних текстах гіперінтерпретація, як правило, здійснюється через різні наративні типи: аукторіальний (панорамний), акторіальний (через персонажів), драматургічний (камера) тощо. Розглянемо їх докладніше:

1) наративний актуаріальний (панорамний) тип – представлений різними ракурсами: при-

рода Дагестану, панорами селищ, міст, подвір'я, приміщення;

2) факторіальний (персонажі) – їх у сюжеті багато, приблизно двадцять;

3) драматургічний – у сюжеті є конфлікт між нараторами-свідками та експертами, які мають різні інтерпретації явища. Драматургічність представлена наростанням напруги в процесі пошуку відгадки, коли поступово, через показ містичних явищ – стигматів і арабських символів на тілі дитини – енігматори рухаються до розкриття таємниці. Це підсилено специфічним музичним оформленням, особливими тривожними та різкими нотами голосів-енігматорів, драматичними фрагментами з різних сюжетів.

Структура енігматичних наративів схожа зі структурою чарівної казки, що описано у В. Проппа. Автор виділяє такі функції: 1) сутність будь-кого з членів сім'ї – у фільмі рідні спочатку мають сумнів щодо події; 2) заборона стосується героя – батьки не дозволяють бачити дитину; 3) порушення заборони – журналісти одержують згоду на зустріч і обстеження; 4) вивідання – журналісти вивідують подробиці; 5) видача – батьки дають можливість ознайомитися з чудом; 6) підступ – насправді журналісти й експерти намагаються викрити чудо; 7) мимовільне підсобництво – в результаті розслідування відбувається рекламування події; 8) шкідництво (або нестача) – зароджується сумнів у правдивості історії; 9) посередництво – лікарі, імам, депутат допомагають журналістам; 10) починається протидія – експерти коментують подію як ошуканство; 11) герой залишає будинок – дитину везуть у Москву; 12) дарувальник відчуває героя – депутат, імам позитивно оцінюють героя, з'являються кошти на будівництво нового будинку; 13) герой реагує на дії майбутнього дарувальника – батьки вважають, що їм допомагає Аллах; 14) отримання чарівного засобу – написи розшифровуються як рядки з Корану; 15) герой переноситься, доставляється або приводиться до місця знаходження предмета пошуків – дають можливість переконатися в правдивості журналістам, експертам; 16) герой і антагоніст вступають у боротьбу – родина дитини, мешканці містечка – з одного боку, експерти і журналісти – з другого; 17) героя мітять – дитина стає символом віри, її чудесні знаки виступають нагадуванням про Бога; 18) антагоніст переможений – насправді думка і скепсис експертів не мають значення. Головне – це добро від Аллаха, що його несе це явище; 19) біда чи нестача ліквідується – дитину забирають з Москви, так і не показавши головному муфтію; 20) повернення героя – малюка повертають додому; 21) герой зазнає пересліду-

вань – малюка ховають, оскільки ваххабіти на нього полюють; 22) герой рятується від переслідування – дитина в безпеці, її охороняють; 23) герой невідомим прибуває додому або в іншу країну – подорож до Москви і там хвороба дитини, після чого батьки відмовляються від зустрічі з муфтієм; 24) помилково визначений герой висуває необґрунтовані домагання – експерти проводять експерименти з різними препаратами, доводячи, що знаки можна зробити самотужки; 25) героєві пропонують важке завдання – довести правдивість знаків; 26) завдання вирішується – свідки переконують, що це чудо; 27) про героя дізнаються – створюється інформаційна кампанія; 28) помилкового героя або антагоніста викривають – експерти висловлюють припущення, але воно не є остаточним; 29) героєві надають нового вигляду – саме чудо починає відігравати ідеологічну, духовну роль; 30) ворога покарано – фінал оптимістичний лише на перший погляд, чудо не спростовується остаточно; 31) герой вступає в шлюб – немає значення – це чудо чи вигадка, воно потрібне людям.

Діючі особи:

- *Герой*; дитина з позначками на тілі та її мати.
- *Антагоніст (шкідник)*; енігматор, учений.
- *Дарувальник чарівних засобів герою*; батько, бабуся, акушерка.
- *Чарівний помічник*; депутат, імам.
- *Царівна або її батько*; люди в селищі, котрі віряють у правдивість історії. Це явище допомагає їм у конфліктах. Позначки з'являються у матері та у молодшої сестрички.
- *Відправник*; журналіст.
- *Неправдивий герой*; люди зі стигматами, люди, хворі на шкіряну хворобу, розмальовані хною дівчата.

Висновки. Панування та популярність енігматичних наративів пов'язані з підсвідомим світовідчуттям людини постмодерну. Колективна чутливість глядачів до таких медіатекстів – це відсутність раціональної рефлексії в добу плюралізму і мозаїчності культури. Постмодерністська свідомість, відкинувши традиційну бінарну логіку, принцип суворої організованості, ієрархії, інструменталізм, відчинила двері колективному несвідомому в усіх його первісних проявах: магії, страхів, замовлянь, віри в потойбічні сили. Відбувається так зване, за словами М. Маффесолі, «зачарування світу» у свідомості людини кінця ХХ ст. [13, с. 134].

В аналізованому енігматичному медіатексті бачимо такі основні елементи: *енігматори* (основні наратори) – їх два: ведуча Г. Чапман та голос за кадром; *наратори-свідки*, що коментують явище: мати, подруга, бабуся, черговий лікар у

пологовому будинку; *наратори-експерти*: імам, історик, дільничний педіатр, професор кафедри дерматології, ілюзіоніст, представник ради муфтіїв, журналісти, навіть депутат і уфолог; *енігмати* – написи з Корану на тілі дитини і матері, стигмати в паралельному сюжеті; *відгадки*: наслідки хвороби шкіри дермографізму у хворого, психічне захворювання «синдром Мюнхаузена», подразники – гідроксид натрію, карбонова кислота, сухий лід, тату-салон, хна. Отже, можна стверджувати, що схема працює й її можна використовувати як для аналізу, так і для побудови таких медіатекстів. Причому, що більше експертів і нараторів-свідків, то правдивішим здається розслідування, то більше глядачів залучено до начебто справжнього розслідування.

Було б простодушно стверджувати, нібито всі функції енігматичних медіатекстів абсолютно ідентичні функціональним одиницям чарівної казки. Зрозуміло, що деяких функцій або немає, або вони слабо виражені. Але основна картина яскраво свідчить, що такі тести побудовані за тією самою схемою, що, зокрема, і голлівудські блокбастери. Отже, жанр енігматичних наративів як типовий ед'ютейнмент налаштований здебільшого на розвагу, а не на справжнє розслідування та розкриття таємниць.

Крім жорсткої структури (герої, функції, загадки, містика), в таких текстах завжди є сенсація, свідчення, експерти, артефакти, парадокси, міфи.

Особливого значення в аналізованому медіатексті набувають міфологічні сюжети, які підсилюють напругу, створюючи своєрідний контекст сприйняття чуда. Це історії про стигмати, що з'являються у глибоко віруючих католиків-християн і свідчать про глибоке проникнення віри у свідомість людей. Муки Ісуса Христа переносяться на страждання звичайних людей, які начебто приймають їх як очищення і спасіння.

Енігматичні наративи в цілому – це «жіночі» розповіді, нелінійні, розбавлені свідченнями, посиланнями, ремінісценціями, гіперінтерпретаціями.

Підсумовуючи, зазначимо, що в дослідженні енігматичних наративів ми зробили акцент на власне наративному аналізі через типи оповідей, а також на структурно-функціональному підході. Поглиблене вивчення енігматичних та апокаліптичних наративів мусить бути пов'язане також з теорією повсякдення, з новітніми методами аналізу ритуалів і перформансів, що, сподіваємося, буде зроблено в майбутньому.

1. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика / Р. Барт. – М. : Прогресс, 1994. – 616 с.

2. Пропп В. Морфология волшебной сказки [Электронный ресурс] / В. Пропп. – М. : Лабиринт, 1998. –

512 с. – URL: <http://lib.ru/CULTURE/PROPP/morfologia.txt>.

3. Бодриар Ж. Иллюзия конца, или прекращение событий Социологическое обозрение [Электронный ресурс] / Ж. Бодриар. – 2001. – Т. 1. – № 1. – URL: http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/30/1211832385/1_1_4.pdf.

4. Почепцов Г. Від Facebookу і гламуру до WikiLeaks / Г. Почепцов. – К. : Спадщина, 2012. – 464 с.

5. Почепцов Г. Медіа як інструментарій соціального інжинірингу [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. – URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/>.

6. Почепцов Г. Шоковые события, формирующие социосистемы, как операции влияния [Электронный ресурс] / Г. Почепцов. – URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/3692>.

7. Почепцов Г. «Гаррі Поттер» і «Камелот»: як будуються альтернативні світи і герої [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. – URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/4737>.

8. Почепцов Г. Конструювання нематеріального: проблеми і здобутки [Електронний ресурс] / Г. Почепцов. – URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/8281>.

9. Бутиріна М. Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіа-середовищі : монографія / М. Бутиріна. – Дніпропетровськ : Слово, 2009. – 368 с.

10. Тарабанов А. Мифы и ритуалы медиатизированной повседневности [Электронный ресурс] / А. Тарабанов. – URL: www.philosophy.pu.ru/docs/kafedra/antrop/tarabanov_myphy.htm.

11. Денисова Е. Структура и функции энигматического текста: на материале русских загадок и кроссвордов : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 [Электронный ресурс] / Е. Денисова. – М., 2008. – 226 с. – URL: <http://www.referun.com/n/struktura-i-funktsii-enigmaticheskogo-teksta#ixzz2HgJolss1>.

12. Троцук И. Нарративный анализ в социологии: Возможности практического применения [Электронный ресурс] / И. Троцук. – URL: <http://www.dissertcat.com/content/narrativnyi-analiz-v-sotsiologii-vozmozhnosti-prakticheskogo-primeneniya#ixzz2KfoRjg00>.

13. Маффесоли М. Околдованность мира, или Божественное социальное // Социо-Логос. – М. : Прогресс, 1991. – С. 133–137.

Подано до редакції 15. 10. 2014 р.

Zrazhevskia Nina. Approaches to the analysis of enigma media texts.

The article describes the enigma discourse of media texts. The author argues that the modern man is paradoxically involved in mythological environment, in enigma discourse that is mostly represented in media texts. Dominance and popularity of enigma narratives are caused by the man's subconscious postmodern worldview.

The problem is that the amount of enigma texts are growing, but the ability of the audience to recognize their validity and to filter the false messages is gradually decreasing. The article outlines the main approaches to the analysis of media enigma texts with intent to explain the key mechanisms of their functionalities and principles of their building. In the study of enigma narratives the attention is focused on the actual narrative analysis through the types of narration as well as structural- functional approach.

Keywords: enigma narrative, riddle code, media text, hyperinterpretation, myth.

Зражевская Н. И. Подходы к анализу энигматических медиатекстов.

В статье рассмотрен энигматический дискурс медиатекстов. Автор утверждает, что современный человек парадоксальным образом вовлечен в мифологическую среду, в энигматический дискурс, который наиболее представлен в медиатекстах. Господство и популярность энигматических нарративов связаны с подсознательным мироощущением человека постмодерна.

Проблема заключается в том, что количество энигматических медиатекстов растет, но способность аудитории распознавать их достоверность и фильтровать ложные меседжи постепенно снижается. В статье обозначены основные подходы к анализу энигматических медиатекстов с целью объяснения ключевых механизмов их функционирования и принципов построения. В исследовании энигматических нарративов был сделан акцент на собственно нарративном анализе через типы повествования, а также на структурно-функциональном подходе.

Ключевые слова: энигматический нарратив, код загадки, медиатекст, гиперинтерпретация, миф.